

Zijn broer loopt rond met wraakplannen. Hij kan wel iemand langs sturen. Straks hebben we ook nog een dader aan tafel.

zoon. Hij heeft natuurlijk gelijk. Ik probeer me voor te stellen hoe het gegaan is: die jongen daar in die kroeg. Vol woede en verdriet, over zijn vriendin die het had uitgemaakt, met misschien nog andere frustraties. Hij ziet het vrolijke groepje studenten, mooie kleren, vlotte babbel. Van die gozers die denken dat ze heel wat zijn. Moederskindjes zijn het, altijd mazzel in hun leven. Dan stoot zo'n kereltje hem aan. 'Hé, lul, kijk uit je doppen', grauwet hij. En wat zegt dat eigenwijze studentje? 'Sorry.' Sorry! Wat een mietje, een loser. Zijn bier vliegt al door de lucht. Zegt die klootzak het nog een keer. Sorry. Daar komt hij niet mee weg. Als hij in zijn buurt komt, zal hij hem. Het wordt rood voor zijn ogen.

Rotzooi thuis. Zouden zijn ouders zijn geschrokken dat hun zoon plotseling twee dagen in de cel zat wegens grove geweldpleging? Of horen delicten in hun wereld? Het verschil tussen mijn eigen hoogopgeleide, welvarende gezin en de wereld van de dader en van zoveel andere jongeren is pijnlijk groot. Wat mijn zoon overkwam is vreselijk, maar de gevolgen voor de dader zijn dat waarschijnlijk ook.

De zitting laat op zich wachten. Het geweldsdelict verwordt tot dossier: getuigenverklaringen, medische rapporten, schadebeschrijvingen, correspondentie van slachtofferhulp, formulieren die ingevuld moeten worden. Regelmatig explodeert mijn zoon. 'Die klootzak loopt vrij rond en ik ben dagen kwijt aan procedures!' Mijn andere zoon, streetwiser en sterker, loopt rond met wraakplannen. Hij kan wel iemand langs sturen, dat is zo geregeld. Het idee jaagt me angst aan. Straks hebben we naast een slachtoffer ook nog een dader aan tafel. Gelukkig blijft het bij grote woorden.

Een paar weken na het 'incident' met het glas komt Ferdi E., de moordenaar van Gerrit Jan Heijn, om het leven. Hank Heijn, de echtgenote van het slachtoffer, wenst de familie van Ferdi E. sterkte met het verlies. In een kranteninterview legt ze haar beweegredenen uit. Ik knip het uit en bewaar het, om het mijn zoon te laten lezen. In de media overheerst verbazing en ook bijna zoiets als verontwaardiging over de vergevingsgezindheid en het gebrek aan rancune bij deze vrouw. In haar gepubliceerde dagboekantekeningen is te lezen hoe zij zich bijna vanaf de eerste dag van de ontvoering inleefde in de positie van de ontvoerder. Ze was woedend en wanhopig, maar bleef de dader zien als mens, niet alleen als misdadiger. 'Vergeven is nodig om verder te kunnen', schrijft zij. 'Wrok is een zware last. Vergeving is bevrijdend en verschaft de ruimte om verder te gaan. Het is niet zozeer een geschenk aan de dader en al helemaal niet iets waar hij recht op heeft, het is vooral een geschenk van het slachtoffer aan zichzelf.'

Vier maanden later zitten we in een lange gang achter in het ge-

rechtsgebouw. Mijn zoon kijkt om de paar minuten gespannen naar het groepje mensen naast ons. 'Hij is het, mam. Nee toch niet. Ik wéét het niet.' Een twintiger, klein van stuk, zit ineengedoken en roerloos op een van de plastic stoelen, zijn hoofd in zijn handen. Hij kijkt niet op of om. Een grote man in een zwart leren jack zit naast hem maar zegt geen woord. Een glimmende motorhelm, versierd met draken en vlammen ligt voor hem op de grond. Ik bedenk hoe vreemd het is om elkaar pas na maanden te ontmoeten. Meteen, in mei, had er iets moeten gebeuren, een ontmoeting, een gesprek, misschien straf, maar dan lik op stuk.

Mijn wieg stond in Nieuw-Zeeland. Daar worden delicten beschouwd als momenten om van te leren en als aanleiding tot ontwikkeling. Sinds 1989 is de Maori-methode van Family Group Conferencing in het strafrecht opgenomen. Maori's zien een conflict of een delict als een symptoom dat er iets mis is met de gemeenschap. Als er een delict is gepleegd, komen allen die er rechtstreeks of zijdelings bij betrokken zijn – ook familieleden en vrienden van beide partijen – voor beraad bij elkaar. Eerst worden slachtoffer en dader aan het woord gelaten en bevraagd over het gebeurde. Familie en vrienden worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid. Wat heeft gemaakt dat zij het gebeurde niet hebben voorkomen?

Dan mogen alle aanwezigen uitspreken wat zij nodig hebben om te leven volgens regels en afspraken. Hierbij gaat het niet alleen over de dader maar over de hele gemeenschap waartoe hij behoort (de *family group*). Ten slotte worden afspraken gemaakt over hoe de deelnemers elkaar kunnen helpen en over hoe het slachtoffer gecompenseerd wordt. De groep heeft de taak te bewaken dat de afspraken nageleefd worden. Hoe goed zou het geweest zijn als wij zo'n beraad hadden gehad in mei. Als de onderliggende redenen van het geweld besproken waren, als mijn zoon en de dader elkaar meteen hadden kunnen vertellen hoe ze zich voelden.

Tweënhalf uur lang zitten dader en slachtoffer op amper 3 meter van elkaar te wachten op de terugblik op die avond vier maanden geleden. Broer bestudeert